

KERÉKNYOMOK

TÁRSADALMI, ORIENTALISZTIKAI ÉS BUDDHOLÓGIAI FOLYÓIRAT

2025

TARTALOM

TANULMÁNYOK

- 3 Porosz Tibor**
A szociális identitás az
anátman-tan tükrében,
avagy a Buddha társadalom-
szemléletének alapjai
- 71 Keller Mirella**
Értekezés *chan* buddhista
szövegekről
– A tea, a meditáció
és a megvilágosodás esete
- 86 Béres Judit – Kuzder Rita**
A tibeti népi buddhizmus
megjelenése a kispikái prózai
műfajokban és a népdalokban
- 122 Tóth Sándor**
Környezetetika
– Lehetőségek és kihívások
- 172 Kelényi Béla**
Korunk *mandalái*
– Tenzing Rigdol
Egy gondolat életrajza című
installációja

ARCHÍVUM

- 201 Hidas Gergely**
Egy kiadatlan kézirat
Schmidt József hagyatékából
- 203 Schmidt József**
A Dsátakák könyve.
Páli mesék, regék, elbeszélések

KRITIKÁK, RECENZÍÓK

- 275** Matthew T. Kapstein (ed.)
*Tibetan Manuscripts and Early
Printed Books. Volume I.
Elements, Volume II.
Elaborations.* Ithaca and London:
Cornell University Press. 2024.
(Kuzder Rita)
- 278** Richard Salomon. *The Buddhist
Literature of Ancient Gandhāra:
An Introduction with
Selected Translations.*
Somerville: Wisdom Publications.
2018. (Hidas Gergely)
- 281** Summaries in English

A R C H Í V U M

HIDAS GERGELY

Egy kiadatlan kézirat Schmidt József hagyatékából*

Schmidt József (1868-1933) sokezer oldalnyi kézirathagyatékának nagy része a beszámolók szerint megsemmisült, mindazonáltal néhány publikálatlan anyag még fellelhető különböző intézményekben.¹ A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központjának Kézirattár és Régi Könyvek Gyűjteménye Ms. 5469/23 jelzettel őrzi „A Dsátakák könyve. Páli mesék, regék, elbeszélések” címmel ellátott kéziratot.² Ez a tanulmány egy füzetbe került lejegyzésre 131 oldalon, és keletkezési ideje valamikor 1924 utánra tehető.³ Alighanem a szerző tervei között szerepelt a munka megjelentetése, és bizonyosnak látszik, hogy a vélhetően külön elkészített, mára gyaníthatóan elveszett, közel harminc teljes *dzsátaka*-fordításnak szeretett volna kiadót találni.⁴ Végül mindennemű közlés elmaradt, sőt magukról a kéziratokról sem emlékeztek meg később, még az egyetlen magyar nyelvű *dzsátaka* fordításgyűjteményben sem.⁵

* Köszönet illeti Wojtilla Gyulát, hogy felhívta a figyelmet erre a kézíratra, az MTA KIK munkatársait, elsősorban Babus Antalt, valamint A Tan Kapuja Buddhista Főiskola azon páli nyelvszakos hallgatóit, akik az elektronikus szöveg létrehozásában segítettek: Oláh Edina, Salamon Anita, Kutiné Hanzi Krisztina, Csiszár Esztella, Kókai Tünde és Kertész Erika.

1 Schmidtől és munkásságáról lásd Mády Zoltán: Schmidt József (Halálának 30. évfordulójára). *Antik Tanulmányok* 10 (1963): 131–153, illetve Schmidt József (Halálának 30. évfordulójára). II. Tudományos működése. *Antik Tanulmányok* 11 (1964): 157–188.

2 A mű alcíme eredetileg „Buddhisztikus mesék, regék, elbeszélések” volt, amit a szerző sajátkezűleg javított át. A kézirat online is hozzáférhető: https://real-ms.mtak.hu/27603/1/MTA_KIK_Kt_Ms_5469_23.pdf.

3 Belső hivatkozás: Ms. 2. o. „Schmidt J., *Ázsia világossága* (Budapest, 1924)”

4 Belső hivatkozások: Ms. 1. o. „29 darab tényleg le van fordítva Andersen *Páli Reader* műve alapján!” és Ms. 10. o. 2. láb. „28 darab *dsátaka* magyar fordítása kiadóra vár.”

5 *Dzsátakák. Buddhista születésregék.* Válogatta, páliból fordította, a jegyzeteket és az utószót írta: Vekerdí József. Budapest, Terebess Kiadó 1998. 119 pp. A kötetben 55 történet szerepel.

Schmidt ebben az írásában a páli nyelven fennmaradt hatalmas születéstörténet-korpuszról ad ismertetést, és az 547 narratíva nagyjából negyedét közelebbről is bemutatja rövidebb-hosszabb kivonatokban. Hasonló magyar nyelvű munka a mai napig nem született. Az írás elején megadott szakirodalomból a szerző szemmel láthatóan a legnagyobb mértékben Moriz Winternitz könyvére támaszkodik, mindemellett gyakran szerepel később egy „Schütz” jelölésű referencia is, mely azonban nehezen beazonosítható.

A mű tiszta, szép írással lett lejegyezve, néhány helyen tollal írt korrekciók találhatók elsőkézből, illetve ceruzával írt bejegyzések másodkézből. Jelen átiratban a korabeli helyesírás jellegzetességei megőrzésre kerültek.⁶ A szövegben a szerkesztő apróbb formai standadizációkat alkalmazott külön jelölés nélkül, elsősorban a kiemeléseket és a központosítást illetően. A másodkézből származó és csak néhol megbízható ceruzabejegyzések – a lapszámozást kivéve – nem kerültek feltüntetésre. A szerző rövidítései: Baumg.=Baumgartner, Charp.=Charpentier, Mbh.=*Mahábhárata*, Old.=Oldenberg, Rám.=*Rámájana*, W./Wint.=Winternitz. Az eredeti oldalszámok „<x>” formában lettek rögzítve.

A tanulmány átiratának mostani első közreadása egyszerre igyekszik tudománytörténeti hiányt pótolni, és ezzel párhuzamosan remélhetőleg hasznára válik a klasszikus buddhizmus, a páli kánon, és az indiai mese- és elbeszélési irodalom iránt érdeklődők számára.

6 Pl. papagály, irta, mango, koldús, ucca stb.